

Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi

Mehmet Demirel*
Duygu Harmandar**

Özet

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılmalarına engel teşkil edebilecek unsurların belirlenmesidir. Bu amaçla Gürbüz ve Karaküçük (2007) tarafından geliştirilen “Boş Zaman Engelleri Ölçeği” kullanılmıştır. Çalışmaya Dumlupınar, Sakarya ve Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören toplam 235 üniversite öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 6 alt boyutta. 87 bulunmuştur. İstatistiksel analizler sonucu katılımcıların üniversitelerine göre yapılan tek yönlü varyans analizine (ANOVA) göre “Tesis/Hizmet/Ulaşım”, “Sosyal Ortam ve Bilgi Eksikliği” ile “Birey Psikolojisi” alt boyutlarında anlamlı bir ilişki ortaya çıkarken, katılımcıların cinsiyetlerine göre yapılan t-testi sonucu anlamlı bir ilişki çıkmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon; engeller; üniversite öğrencileri

* Bu çalışma, 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde Sözel Bildiri olarak sunulmuştur.

* Arş. Gör. Mehmet Demirel, Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Ankara, mehmetdemirel78@gmail.com

** Arş. Gör. Duygu Harmandar, Dumlupınar Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Kütahya, duyguharmandar@gmail.com

Demirel, M.; Harmandar D. (2009). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Determination of the constraints on recreational participation of university students

**Mehmet Demirel
Duygu Harmandar**

Abstract

The purpose of the study was determining the constraints on recreational activities of university students. For this purpose “Leisure Constraints Scale” used, which has been developed by Gürbüz and Karaküçük (2007). 235 university students from Dumlupınar, Sakarya and Gazi University and PE and Sport Teacher Education department participated to this study voluntarily to this study. The total internal consistency (Cronbach Alpha) of the scale was found .87. As a result of statistical analyses to one way variance (ANOVA), there was a statistical difference in “Facilities/Services/Accessibility”, “Social Environment and Lack of Knowledge” and “Individual Psychological” sub-scales with respect to university categories. Independent Samples t-test analysis indicated that there was no significant difference between the groups gender.

Keywords: Recreation; constraints; university students

Demirel, M.; Harmandar D. (2009). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Giriş

Boş zaman kavramına ilişkin tanımlar, etkinliklere katılan bireylere göre değişebilmektedir (8). “Dünya Boş Zaman ve Rekreasyon Birliği” nin tanımına göre boş zaman; seçme şansı yaratıcılık hoşnutluk veren, memnuniyet içeren ve kişisel doyumunu arttıran eğlencelere öncülük eden yararları ile insan hayatının özel bir alanıdır (12). Daha genel anlamıyla ise boş zaman kişinin özgürce kullanabileceği zaman dilimini ifade etmektedir (2). Rekreasyonel etkinliklere katılım için kişinin özgürce kullanabileceği bu zaman diliminin tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında olması gerekmektedir (9).

Günümüzde endüstri ve teknolojideki gelişmeler, kalkınma ve refahtaki büyük aşamalar ile makinenin insan üzerindeki egemenliği çalışmaya bir tepki oluşturarak, boş zamanlara olan ilginin artmasına neden olmuştur (3). Buna paralel olarak, kişilerin boş zamanlarını değerlendirmelerine yönelik çok seçenekli hizmetler sunan canlı bir sektör de oluşmuştur. Ekonomik verimliliğin artması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesiyle ortaya çıkan bu boş zamanın bilinçli bir şekilde değerlendirilmesi, pozitif sonuçları olacak bütünsel bir çaba olmalıdır (13).

Farklı disiplinlerde yapılan pek çok çalışma bireylerin kaliteli bir yaşam için boş zamanlarında düzenli olarak fiziksel aktivitelere katılması gerektiğini belirtmektedir. Ancak özellikle spor bilimleri alanında yapılan birçok çalışmanın sonuçları bireylerin farklı nedenlerden dolayı yaşamları için çok önemli olan fiziksel aktivitelere yeterince katılmadıklarını göstermiştir. Örneğin, Haase, Staptoe, Sallis ve Wardle (2004) üniversite öğrencilerinin boş zamanlarında katıldıkları fiziksel aktiviteleri belirlemek için yaptıkları katılım sıklığı ile katılımdan beklenen sağlıkla ilgili fayda arasında önemli bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır (7). Aynı şekilde Karvonen’ in (1996) yaptığı çalışmada da fiziksel aktivitenin hasta olma oranını azalttığı, çalışma kapasitesine olumlu etki yapıp mutluluk hissi verdiği sonuçlarının çıktığı görülmüştür (11).

Rekreasyonel etkinliklere katılımın bu olumlu katkılarına rağmen bireylerin değişik sebepler nedeniyle kendileri için oldukça önemli olan bu tür etkinliklere katılmadıkları ya da çeşitli engeller nedeniyle katılmadıkları görülmüştür. “Engel” kavramı boş zaman

Demirel, M.; Harmandar D. (2009). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

literatüründe “bireyin boş zamanlarında rekreasyonel etkinliklere katılımını engelleyen veya kısıtlayan ve birey tarafından karşılaşılan nedenleri ifade etmektedir (10).

İnsanlar ve boş zamanı değerlendirecek yer arasında bir bağ vardır (5). Bu nedenle konut darlığı ve doğadan uzaklaşma gibi sebepler boş zaman etkinliklerine katılımın önündeki bazı engelleri oluşturabileceği gibi bunun yanında, şehir hayatının hızlı temposu ve kalabalık, teknoloji gibi nedenler de rekreasyonel etkinliklere katılımdaki engelleri meydana getirebilecek sebeplerden sadece birkaçıdır. Bu tip engeller insanların fazla enerjilerini kullanıp boşalamamalarına ve çeşitli yeteneklerini ortaya koyamamalarına neden olmaktadır. Bu ortamda, insan kendisini sürekli bir baskı ve stres altında hissetmekte, özellikle genç kesimdeki; daha fazla hareket etme, yenilik ve değişim ihtiyacı, çeşitli sıkıntı ve sorunlara sebep olmaktadır (9).

I. Yöntem

Çalışmanın örneklem grubunu Dumlupınar, Sakarya ve Gazi üniversitesinde öğrenim gören 149 erkek ($\bar{X}_{yaş} = 21.48$, $SS = 2.17$) ve 86 kadın ($\bar{X}_{yaş} = 20.44$, $SS = 1.78$) toplam 235 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Gürbüz ve Karaküçük (2007) tarafından geliştirilen “Boş Zaman Engelleri Ölçeği” kullanılmıştır (6). Öğrencilerin rekreasyonel etkinliklere katılımlarını engelleyebileceği kabul edilen toplam 27 maddenin yer aldığı bu ölçek 6 alt boyuttan oluşmaktadır.

Verilerin analizi aşamasında katılımcıların ölçekte yer alan ve boş zaman aktivitelerine katılımda engel teşkil edebileceği kabul edilen faktörlerden etkilenme durumlarına ilişkin sıralamanın yapılmasında tanımlayıcı istatistikler yapılırken, katılımcıların ölçekte yer alan alt boyutlara ilişkin puanlarının öğrenim gördükleri üniversiteye göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Demirel, M.; Harmandar D. (2009). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

II. Bulgular

Tablo 1: Katılımcıların Cinsiyet, Yaş, Refah Düzeyi ve Boş Zamanlarını Değerlendirmekte Güçlük Çekme Durumlarına Göre Dağılımları

Değişken		N	%	Toplam
Cinsiyet	Erkek	149	63.4	235
	Kadın	86	36.6	
Yaş	17-21	145	61.7	235
	22-26	90	38.3	
Refah Düzeyi	Çok Kötü	6	2.6	235
	Kötü	16	6.8	
	Normal	133	56.6	
	İyi	72	30.6	
	Çok İyi	8	3.4	
Boş Zamanlarınızı Değerlendirmekte Güçlük Çekiyormusunuz?	Her Zaman	22	9.4	235
	Bazen	125	64.3	
	Hiçbir Zaman	62	26.4	

Katılımcıların, cinsiyet, yaş, refah düzeyi ve boş zamanlarını değerlendirmede güçlük çekme durumlarına ilişkin istatistiksel bulgulara göre katılımcıların %63,4'ünün "erkek", %36,6'sının "kadın", %61,7'sinin "17-21" yaş aralığında olduğu, %56,6'sının refah düzeyinin "normal" olduğu ve %64,3'ünün boş zamanlarını değerlendirirken "bazen" güçlük çektiği tespit edilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Boş Zaman Engelleri Ölçeğinin Alt Boyutlarına İlişkin Puanlarının Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Boyut	N	\bar{X}	S.S
İlgi Eksikliği	235	2.40	.721
Sosyal Ortam/Bilgi Eksikliği	235	2.81	.705
Birey Psikolojisi	235	2.74	.659
Arkadaş Eksikliği	235	2.45	.652
Tesis/Hizmet/Ulaşım	235	2.90	.619
Zaman	235	2.83	.533

Katılımcıların "Boş Zaman Engelleri Ölçeği" nin alt boyutlarını oluşturan ve rekreasyonel etkinliklere katılımlarında kendilerine engel oluşturabileceği varsayılan

Demirel, M.; Harmandar D. (2009). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

faktörlere ilişkin istatistiksel bulgulara göre, “İlgi Eksikliği” ($\bar{X} = .72$) faktörünün üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel olarak ilk sırada yer aldığı ve bunu sırasıyla “Sosyal Ortam/Bilgi Eksikliği” ($\bar{X} = .70$), “Birey Psikolojisi” ($\bar{X} = .65$), “Arkadaş Eksikliği” ($\bar{X} = .65$), “Tesis/Hizmet/Ulaşım” ($\bar{X} = .61$), “Zaman” ($\bar{X} = .53$) faktörlerinin takip ettiği tespit edilmiştir.

Tablo-3’deki bulgulara göre ise öğrencilerin “Boş Zaman Engelleri Ölçeği”nin “Tesis/Hizmet/Ulaşım” alt boyutuna ilişkin puanları arasında üniversitelere göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır [$F_{(3-148)} = 5,73$; $p < 0,05$]. Farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmış ve test sonuçlarına göre “Dumlupınar Üniversitesi” ($\bar{X} = 2,73$) ile “Sakarya Üniversitesi” ($\bar{X} = 3,06$) öğrencilerinin “Tesis/Hizmet/Ulaşım” boyutunda anlamlı fark bulunmuştur. Katılımcıların “Sosyal Ortam ve Bilgi Eksikliği” alt boyutuna ilişkin puanları arasında da anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiş [$F_{(3-148)} = 8,64$; $p < 0,05$] bu farkın Dumlupınar ($\bar{X} = 2,57$) ile Sakarya ($\bar{X} = 3,00$) ve Sakarya ($\bar{X} = 3,00$) ile Gazi ($\bar{X} = 2,91$) Üniversitesi öğrencilerinin puanları arasında “Sosyal Ortam ve Bilgi Eksikliği” alt boyutunda olduğu saptanmıştır. Ayrıca “Birey Psikolojisi” alt boyutunda üniversitelere göre anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmış, bu farkın Dumlupınar ($\bar{X} = 2,58$) ve Sakarya ($\bar{X} = 2,88$) üniversitesi öğrencilerinden kaynaklandığı görülmüştür. “Boş Zaman Engelleri Ölçeği” nin “Arkadaş eksikliği” [$F_{(3-148)} = 2,00$; $p > 0,05$], “Zaman” [$F_{(3-148)} = 1,26$; $p > 0,05$] ve “İlgi eksikliği” [$F_{(3-148)} = 2,39$; $p > 0,05$] alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

Demirel, M.; Harmandar D. (2009). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Engelleri İle İlgili Karşılaştıkları Problemlerin Alt Faktörlere ve “Üniversite” Değişkenine Göre Farklılığı İçin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Boyutlar	Üniversite	N	\bar{X}	S	F	p	Tukey
Arkadaş Eksikliği	Dumlupınar	85	2.34	.62	2.006	.137	
	Sakarya	75	2.51	.65			
	Gazi	75	2.52	.66			
	Toplam	235	2.45	.65			
Zaman	Dumlupınar	85	2.77	.50	1.264	.284	
	Sakarya	75	2.90	.53			
	Gazi	75	2.82	.56			
	Toplam	235	2.83	.53			
İlgi Eksikliği	Dumlupınar	85	2.27	.70	2.397	.093	
	Sakarya	75	2.44	.66			
	Gazi	75	2.52	.77			
	Toplam	235	2.40	.72			
Tesis/Hizmet/Ulaşım	Dumlupınar	85	2.73	.57	5.734	.004	1-2*
	Sakarya	75	3.06	.72			
	Gazi	75	2.92	.49			
	Toplam	235	2.90	.61			
Sosyal Ortam/Bilgi Eksikliği	Dumlupınar	85	2.57	.72	8.649	.000	1-2* 2-3*
	Sakarya	75	3.00	.70			
	Gazi	75	2.91	.60			
	Toplam	235	2.81	.70			
Birey Psikolojisi	Dumlupınar	85	2.58	.67	4.250	0.15	1-2*
	Sakarya	75	2.88	.63			
	Gazi	75	2.76	.63			
	Toplam	235	2.74	.65			

Sonuç

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek unsurların belirlenmesi amaçlanmıştır.

Katılımcıların rekreasyonel aktivitelere katılımı engelleyen alt faktörlere ilişkin tutumlarının üniversite değişkenine göre yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre “Tesis/Hizmet ve Ulaşım”, “Sosyal Ortam ve Bilgi Eksikliği” ile “Birey Psikolojisi” alt boyutlarında farklı üniversitelere göre anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır. Alexandris ve Carrroll (1997) tarafından üniversite öğrencilerinin rekreasyonel sportif aktivitelere katılım sıklıkları ve bu katılımı engelleyen etkenler üzerine yaptıkları araştırmada bilgi eksikliği ve bireyin motive olma düzeyi ile engelleri algılama düzeyi arasında anlamlı

Demirel, M.; Harmandar D. (2009). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Elde edilen bu sonuç ulaşılan bulgular ile benzerlik göstermektedir (1). Ayrıca Gratton (2000) yaptığı araştırma sonucunda bireyin rekreasyonel katılımındaki en önemli faktörün “para” olduğunu belirtmiştir (4). Burada paradan kastedilen şeyin spor tesislerine giriş ücreti, ulaşım ücreti, katılım anında tüketilen yiyecek-icecek veya malzeme için harcanan parayı bireyin karşılayabilme durumudur. Bireyin bunlara para ayırarak rekreasyonel aktivitelere katılması ise gelir düzeyi ile doğrudan ilişkilidir (10). “Tesis/Hizmet ile Ulaşım” alt boyutu için önemli etkenler den biri “Para” olduğundan rekreatif etkinliklere katılımı “Para”nın önemli bir yer teşkil ettiği söylenebilir.

Sonuç olarak, katılımcıların boş zaman aktivitelerine katılımındaki en büyük engel olarak sosyal ortam ve bilgi eksikliğini gördükleri, bunu ise tesis/hizmet/ulaşım ve birey psikolojisi faktörlerinin takip ettiği söylenebilir.

Kaynaklar

1. Alexandris, K., Carroll, B., “**Demographic Differences In The Perception Of Constrains On Recreational Sport Participation:Results From A Study In Greece**”, *Leisure Studies*, 16, 1997, s. 107-125.
2. Broadhurst, R., “**Managing Environments For Leisure And Recreation**”, London, GBR:Rotledge, 2001, s.3.
3. Çolakoğlu, T., Yenel, F., “**Üniversite Öğrencilerinin Orienteering Sporuna Katılım Nedenleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma**”, I. Gençlik, Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu, Türk Hava Kurumu Basımevi İşletmeciliği, Ankara, 2003, s.147.
4. Gratton, C., “**Economics Of Sport And Recreation**”, London, U.K., Sport Pres, 2000.
5. Guilliani, M., V., Feldman, R., “**Place Attachement In A Development And Cultural Context**”, *Journal Of Environment Psychology*, 13, 1993, s. 267-274.
6. Gürbüz, B., Karaküçük, S., “**Boş Zaman Engelleri Ölçeği-28:Ölçek Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması**”, Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, XII, 1, 2007, s. 3-10.
7. Haase, A., Staptoe, A., Sallis, J., F., Wardle, J., “**Leisure Time Physical Activity In University Students From 23 Countries: Associations With Health Beliefs, Risk Awareness and National Economic Development**”, *Preventive Medicine*, 39, 2004, s.182-190.
8. Howe, C., Z., Carpenter, G., M. (), “**Progammig Leisure Experiences**”, Prentice-Hall Inc., New Jersey, 1985, s.3.
9. Karaküçük, S., “**Rekreasyon (Boş Zamanları Değerlendirme)**”, Gazi Kitabevi, Ankara, 2005s.60.

Demirel, M.; Harmandar D. (2009). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklere katılımlarında engel oluşturabilecek faktörlerin belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 6:1. Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>

10. Karaküçük, S., Gürbüz, B., “**Rekreasyon ve Kent(li)leşme**”, Gazi Kitabevi, Ankara, 2007, s.107.
11. Karvonen, M., J., “**Physical Activity For A Healthy Life**”, Res. Q. Exercise Sport, Jun;67, (2), 1996, s. 213-5.
12. Özdemir, S., Karaküçük, S., Gümüş, M., Kıran, S. “**Türkiye Taş Kömürü Kurumu Genel Müdürlüğü’nde Çalışan Yeraltı İşçilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Alışkanlıklarının Belirlenmesi**”, 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Bildiri Kitabı, Muğla, 3-5 Kasım, 2006, s.10.
13. Özdelek, Ç., Demirel, M., Harmandar, D. “**Dumlupınar ve Sakarya Üniversitelerinde Öğrenim Gören Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılım Nedenleri ve Düzeylerinin Araştırılması**”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt:4, Sayı:2, 2007, s.1-13.